

A mechanikus elveken felépült bibliográfiának is vannak hátrányai, így például, hogy több művelődéstörténeti adatot kénytelen elhagyni, de megvan az a nagy előnye, hogy a kutató maga válogathat. Egy ilyen bibliográfiáról, mivel következetes, a kutató mindig tudja, hogy mit kereshet benne és amit keres, azt meg is találja.

Mi a mechanikus bibliográfia hívei vagyunk, de azért a szelektáló létjogosultságát is elismerjük, sőt el tudunk képzelni olyan bibliográfiát is, mely egyik adatát az egyik, másik adatát a másik elv szerinti konstruálja meg, de ez csak a bibliográfia egyöntetőségének rovására mehet. Az ilyen bibliográfiával szemben a kutató tanácstalanul áll.

Természetesen az volna a tökéletes bibliográfia, amelyik ezt a két elvet össze tudná egyeztetni, csak hogy ehhez magukat a hírlapokat kellene megreformálni. Történtek ugyan már bizonyos lépések ebben az irányban, így az 1914. évi XIV. tc. 5. §-a kimondja, hogy az időszaki sajtótermékek kötelesek a kiadó, felelős szerkesztő, nyomda nevét és a lap megjelenési helyét feltüntetni. Ez azonban nem elég, mert hiszen a törvény ezt részint a sajtójogi felelősség megállapítása, részint a kötelepéldánybeszolgáltatás ellenőrzése céljából írja elő és nem a bibliográfiák szempontjából. Az új sajtótörvény (1938. évi XVIII. tc.) azonban végrehajtási utasításában (1938. évi 4950. M. E. sz. rendelet I. fejezet 2. §-a) előírja, hogy lapengedély kérésénél a lapok kötelesek bejelenteni a kiadó nevét és lakóhelyét, a lap címét, esetleg alcímét, tartalom szerinti jellegét, megjelenésének helyét, időszakait, felelős szerkesztőjének nevét és lakóhelyét, egy-egy lapjának centiméterekben meghatározott szélességi és hosszúsági méretét és lapszám szerinti terjedelmét, az előállítására felhasznált papír minőségét, előállításának módját (nyomdai sokszorosítás, magasnyomás stb.), az előállító vállalat és tulajdonosa nevét és telephelyét, s végül a községet, ahonnan az új lap terjesztését megindítják. Mennyire megkönnyítené a bibliográfus és a kutató munkáját, ha a most készülő sajtótörvény kötelezné a lapokat, hogy ezeket az adatokat címlapjukon is feltüntessék!

MOKCSAY JÚLIA.

néhai Dr. Szalay József szegedi m. kir. rendőrfőkapitány, híres bibliofil könyvtárának október 26—október 31-e közt volt az aukciója a m. kir. Postatakarékpénztár Árverési Csarnokában. Tízezer kötetes könyvtárából 1430 (ezernégyszázharminc) tétel szerepelt az aukció katalógusában, tehát a pompás magyar könyvtárnak csekély része, töredéke, gyűjtők, szakértők által kiválogatott értékek után a maradék, a könyvtár roncsa, amelybe szórványosan tévedtek bele ritkább darabok. Csokonai, Petőfi, Arany és a többi magyar klassziku-

sok, ritka, keresett és értékes kiadásai már nem szerepelnek a katalógusban, csak elvétve találunk egyet-egyét (Ady verseskötetei közül csak a Vér és Arany — Szeretném, ha szeretnének első kiadásai láthatók, — Pázmány, Csokonai, Vörösmarty, Arany, Petőfi, Tompa első kiadásai, a legkedveltebb, legkeresettebb és legdrágább gyűjtési darabok közül egy sem). Ennek megfelelően a kikiáltási árak színvonala is alacsony, ami aztán mégis elég szépszámú közönséget vonzott a hírneves gyűjtő könyveinek aukcionálására. (A jelesebb gyűjtők közül ott láttuk báró Prónay Györgyöt, Dabasi Halász Bálintot, Faragó Andort, Ráth-Végh Istvánt, Pataki Józsefet stb.) A kalapács alá került darabok nagy része grangerizált példány volt; a kiváló gyűjtő, ha arcképet nem tudott, a szerző sajátkezű levelét, kéziratát, gyászjelentését, vagy lehetőleg ajánlását igyekezett megszerezni a könyvtárában elhelyezett példányhoz. Révai Miklós „*Angulorum rectaeque lineae trisectio*“ (Bécs, 1797) című művében a szerzőnek Dugonics Andrásához, — Gr. Széchenyi Istvánnak Rothkrepf (Mátrai) Gáborhoz, — Bocatius Jánosnak „*Hungaridos libri poematum*“, s a „*Matthiados carmina heroica*“ című művében a szerzőnek Pletsch Oswald besztercebányai aljegyzőhöz stb., stb. intézett ajánlása olvasható. Ipolyi Arnold Magyar Mythológiájához (1854) a szerző fényképe és gyászjelentése volt csatolva. A Káldi-Bibliába bele van téve a jeles bibliafordítónak Modor városához 1617-ben intézett eredeti levele. Komáromi Csipkés György Pápistaság ujságja (Kolozsvár, 1671) című mű mellett ott találjuk a szerző öregkori levelét 1715-ből. Nevezetesebb darabja volt az aukcionált maradéknak Dugonics András kéziratosa: „*De arcibus regni Hungariae*“. Könyvtárak és magángyűjtők részéről az aukcionált könyvek iránt nagy érdeklődés nyilvánult meg.

Az aukció könyvkatalógusaiban nem ártana nagyobb gondosság. A Címszó-Jegyzéknél (246. szám) pl. ezt olvassuk: „A szerkesztő Szilvay Kálmán S. K. ajánlásával.“ Szilvay Kálmán volt akadémiai tagot, szótárszerkesztőt ki ismer? Senki! Ellenben mindenki ismeri Szily Kálmán nevét, akitől az ajánlás s a könyvhöz csatolt levél is iratott.

A Magyar Nemzeti Múzeum Országos Széchenyi Könyvtára — egyéb becses könyvek közt — megvásárolta Bocatius Joannes: *Hungaridos libri poematum* V. Bartphae, 1599. című számos példányban ismert művét, amelyhez hozzá volt kötve Bocatiusnak *Matthiados carmina heroica libri duo, Cassoviae, 1614.* című most előkerült, a RMK-ban még ismeretlen művének egyetlen példánya, továbbá a Káldi-bibliát a hozzácsatolt levéllel, Thasnádi H. Stephanus Polydori *virgulta myrtea-t* (Szabó RMK. II. 2152.) kéziratosa függelékekkel, Skryniarich Blasius *Literatus: De agno Paschali-t, Varasдини, 1587.*

(Szabó RMK. II. 199.), Petőfi Összes költeményeit (1862) Meltzl jegyzeteivel és még néhány irodalmi emléket (könyvet, kéziratokat). Ezekon kívül BÁRÓ KORNFELD MÓRIC ajándékából megkapta a Kis Imre: Halotti beszéd Báthori Zsófia felett, Nagyszombat, 1680 c. ritka régi magyar könyvet. TR. Z.

Cáprobőrbe kötött könyvek. MEDNYÁNSZKY JÓNÁSNAK 1649 december havában RÁKÓCZY ZSIGMONDHOZ, I. Rákóczy György fiához intézett két levelében olvassuk a következő érdekes sorokat: „az három könyvet is, kirül N(agyságo)d parancsol, Posonba csináltattam, mert itt is oly szépen csinálják meg“ és „Az három könyvet is megvettem, és azt is ezen követtől megküldtem; czápát nem kaphatott sokat a burításra, mivel Posonba nem igen találni, hanem kordovánnal burította.“¹

Az idézett sorok alapján arra kellene következtetnünk, hogy itt valami exotikus igényről, eredeti elgondolásról van szó, RÁKÓCZY ZSIGMOND nem elégedett meg a szokásosan használt bőrfajtákkal, hanem könyveit cápa bőrébe akarta köttetni, sajnos, kívánságának nem tudtak eleget tenni, mert Pozsonyban nem lehetett cáprobőrt kapni, ami nem is olyan csodálatos dolog.

Ha azonban némileg ismerjük a XVII—XVIII. század iparművészeti emlékeit, egészen más eredményre jutunk. Ebből a korból számtalan leltár maradt fenn — a Történelmi Tárban nagyon sok ki is van adva —, amelyben, elsősorban fegyverek felsorolása közben, lépten-nyomon találkozunk ezzel a rejtélyesnek látszó kifejezéssel. Hogy csak egy-két példát említsünk:

1680-ban SZIRMAY PÉTER ingóságai közt „Egy ezüstös aranyas zöld czapával burított... szablya, egy ezüstös zöld czapával burított palloska.“² 1688-ban a Rákóczi-árvák ingóságai közt találunk „Unum magnum pallos, cum czapa obductum, deargentatum.“³ 1708-ban Rákóczi Ferenc fegyvereinek lajstromában egész tömegét találjuk az ilyen kardoknak, így: „Czapával borított fejér jáspis markolatú. Czapával borított, markolatja is czapa.“⁴

Az adatok tömegéből szinte arra kellene következtetnünk, hogy a cápa ebben az időben talán háziállat volt Magyarországon, mert különben hogy jutottak ezekben a háborús időkben, állandóan akadályozott és primitív kereskedelmi-szállítási viszonyok közt ennyi cáprobőrhöz. Már ez is figyelmeztet arra, hogy itt talán valami más anyagot kell keresnünk a név mögött, nem szabad mai szavunkból kiindulni,

¹ Történelmi Tár 1888. 105, 112. l.

² T. T. 1882. 409, 410. l.

³ Monumenta Hungariae Historica II. o. Scriptorum. XXIV. k. 385. l.

⁴ T. T. 1879. 176. l.